

Inhoud

Inleiding	13
1 Fonologie en fonetiek	15
 Henk Bloemhoff	
1.1 Inleiding	16
1.2 Spraakklanken en het klanksysteem; fonetisch schrift	18
1.3 De vorming van de spraakklanken	21
1.4 Minimale paren, fonemen en allofonen; coarticulatie	22
1.5 Distinctieve kenmerken; final devoicing en assimilatie	27
1.6 De consonanten van het Nederlands	29
1.7 De vocalen en diftongen van het Nederlands	32
1.8 Horen	35
1.9 De fonologische structuur	36
1.9.1 De medeklinker- en klinkerkenmerken	37
1.9.2 Lettergreepstructuur	40
1.9.3 Reductie, deletie; final devoicing als generatieve regel	43
1.10 Andere structuren: voet, fonologisch woord; accenttoekenning	46
1.11 Zelftoets	50
1.12 Samenvatting	51
1.13 Verantwoording en verder lezen	53
2 Morfologie	55
 Olav Severijnen, Arina Banga, Josefien Sweep	
2.1 Inleiding	56
2.2 Woorden en woordsoorten	57
2.2.1 Wat is een woord?	57
2.2.2 Inhoudswoorden en functiewoorden	59
2.3 Geleed of ongeleed	61
2.4 Drie veelvoorkomende manieren van woordvorming	63
2.4.1 Samenstelling	64
2.4.2 Afleiding	72
2.4.3 Flexie	76
2.5 Allomorfen	83

2.6	Andere woordvormingsprocessen	85
2.6.1	Afkortingen	85
2.6.2	Acroniemen en initiaalwoorden	85
2.6.3	Samensmeltingen (blends, porte-manteauwoorden)	86
2.6.4	Verdubbelingen	86
2.6.5	Conversie	86
2.6.6	Ontleningen uit andere talen	87
2.6.7	Neologismen	88
2.7	Zelftoets	89
2.8	Samenvatting	90
2.9	Verantwoording en verder lezen	91

3 **Syntaxis** 93

 Olaf Koeneman, Hedde Zeijlstra

3.1	Inleiding	94
3.2	Van woorden naar constituenten	94
3.2.1	Verschillende woordsoorten	94
3.2.2	Hoofdigheid	96
3.2.3	Hoofdigheid bij verschillende woordgroepen	98
3.2.4	Syntactische structuren	100
3.3	Links- of rechtshoofdig en argument of adjunct	106
3.3.1	Links- en rechtshoofdigheid	106
3.3.2	Argumenten en adjuncten: een belangrijk onderscheid	107
3.4	Het combineren van hoofden met argumenten	111
3.4.1	De plek van argumenten bij een werkwoord	111
3.4.2	Een analyse van hoofd- en bijzinnen	115
3.5	De syntaxis van het Nederlands	121
3.6	Zelftoets	122
3.7	Samenvatting	123
3.8	Verantwoording en verder lezen	125

4 **Semantiek** 127

 Josefiën Sweep

4.1	Inleiding	128
4.2	Woordbetekenis	128
4.2.1	Vorm en betekenis	128
4.2.2	De betekenis van inhoudswoorden en functiewoorden	129
4.2.3	Wat is nu betekenis?	132
4.2.4	Lexicale betekenis: onderdelen en betekenisrelaties	133
4.2.5	Lexicale associaties en het mentale lexicon	137

4.2.6	Meerdere betekenissen of verschillende lemmata?	138
4.2.7	Lexicale verschillen tussen talen en taalvariëteiten	143
4.3	Zinsbetekenis	146
4.3.1	Woorden in zinsverband	146
4.3.2	Het werkwoord en semantische rollen	148
4.3.3	Tempus in het Nederlands (en Duits en Engels)	153
4.3.4	Idioom	159
4.4	Zelftoets	162
4.5	Samenvatting	163
4.6	Verantwoording en verder lezen	164

5 Pragmatiek 167

 Olav Severijnen, Arina Banga, Josefien Sweep

5.1	Inleiding	168
5.2	Taalhandelingen	168
5.3	Geslaagdheidsvoorwaarden van taalhandelingen	171
5.4	Coöperatieprincipe	174
5.5	Beleefdheid	179
5.6	Conversatieanalyse	184
5.6.1	Beurtwisselingen	185
5.6.2	Aangrenzende paren	186
5.6.3	Fouten, reparaties en correcties	188
5.6.4	Coherentie en cohesie	192
5.6.5	Informatiestructuur van zinnen	196
5.7	Zelftoets	199
5.8	Samenvatting	199
5.9	Verantwoording en verder lezen	200

6 Psycholinguïstiek 203

 Olav Severijnen, Josefien Sweep, Véronique Verhagen

6.1	Inleiding	203
6.2	Taal en de hersenen	204
6.3	De basis van taalproductie en taalbegrip	207
6.4	Taalproductie	211
6.4.1	Bedenken wat je wilt gaan zeggen	213
6.4.2	Grammaticale codering	213
6.4.3	Een zin uitspreken	214
6.4.4	Slip of the tongue en tip of the tongue	216

6.5	Taalbegrip	219
6.5.1	Spraakherkenning	222
6.5.2	Woordherkenning	224
6.5.3	Zinsbegrip	226
6.5.4	Interpretatie	228
6.6	Taal en denken	229
6.7	Zelftoets	233
6.8	Samenvatting	234
6.9	Verantwoording en verder lezen	235

7 Taalverwerving 237

 Arina Banga, Véronique Verhagen

7.1	Inleiding	238
7.2	Het eerstetaalverwervingsproces	239
7.2.1	Fases	239
7.2.2	Invloed van de omgeving	244
7.2.3	Taal- en spraakontwikkelingsstoornissen	246
7.3	Het tweede- en vreemdetaalverwervingsproces	247
7.3.1	Situaties waarin mensen een tweede taal leren	247
7.3.2	Kenmerken van de leerder	248
7.3.3	Kenmerken van de omgeving	251
7.4	Theorieën over taalverwerving	252
7.4.1	Behaviorisme	252
7.4.2	Generatieve taalkunde	254
7.4.3	Gebruiksgebaseerde taalkunde	258
7.5	Zelftoets	265
7.6	Samenvatting	266
7.7	Verantwoording en verder lezen	268

8 Sociolinguïstiek 271

 Jacomine Nortier

8.1	Wat is sociolinguïstiek?	272
8.2	Regionale talen of dialecten	274
8.2.1	Het verschil tussen taal en dialect	276
8.2.2	De positie van regionale dialecten	280
8.3	Sociale achtergrond	281
8.4	Leeftijd	283
8.5	Gender	289
8.6	Etnische achtergrond	292
8.6.1	Etnische variëteiten	292
8.6.2	Crossing	296

8.7	Stilistische variatie	296
8.8	Taalverandering	301
8.9	Meertaligheid	305
8.10	Interactie: het begin van alles	311
8.11	Taalpolitiek	313
8.12	Zelftoets	315
8.13	Samenvatting	316
8.14	Verantwoording en verder lezen	317

9 **Geschiedenis van het Nederlands** 319

 Petra Poelmans

9.1	Inleiding	319
9.2	Op zoek naar de oertaal	321
9.2.1	Verwantschap	321
9.2.2	Weergeven van verwantschap: de stamboom	322
9.2.3	Het bepalen van verwantschap	324
9.3	Van het Indo-Europees naar het Germaans	325
9.3.1	Het accent	325
9.3.2	Eerste Germaanse klankverschuiving	327
9.4	Van het Germaans naar het Nederlands	329
9.4.1	Ingweoonse invloeden	329
9.4.2	Hoogduitse klankverandering	330
9.5	Oudnederlands	332
9.5.1	Oudste vormen van het Nederlands	333
9.5.2	Kenmerken van het Oudnederlands	335
9.6	Middelnederlands	337
9.6.1	Middelnederlands: een verzameling van dialecten	337
9.6.2	Het overleveren van teksten	339
9.6.3	Kenmerken van het Middelnederlands	341
9.7	Nieuwnederlands	347
9.7.1	Selectie	348
9.7.2	Codificatie	349
9.7.3	Functie-uitbreiding	353
9.7.4	Acceptatie	354
9.8	Het Nederlands vanaf de achttiende eeuw	355
9.9	Zelftoets	357
9.10	Samenvatting	358
9.11	Verantwoording en verder lezen	359

Bibliografie	361
Register	371
Over de auteurs	383